

การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

Development of a Care Model for Patients with Chronic Obstructive Pulmonary Disease (COPD) at Khok Samrong Hospital, Lopburi Province.

(Received: March 13,2026 ; Revised: March 19,2026 ; Accepted: March 23,2026)

กรองแก้ว บุญคุณ¹

Krongkaew Boonkoon¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัญหาด้านการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพอง และความต้องการรูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี 2. พัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี 3. ประเมินผลการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองผ่านพฤติกรรมดูแลตนเอง และคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองภายหลังการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรีที่ถูกพัฒนาขึ้น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experiment Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี จำนวน 45 เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการทางสถิติประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมานในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ Dependent t test และ One Sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับปัญหาในการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองในโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (M=4.19, S.D.=1.078) ความต้องการรูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองในโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (M=3.88, S.D.=.695) 2. รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มี 6 ขั้นตอนได้แก่ (1) การรับไว้ในโรงพยาบาล (2) การดำเนินการในเบื้องต้น (3) ดำเนินการในระยะเฝ้าระวังใน ward (4) การดูแลแบบสหสาขา (5) การวางแผนการจำหน่ายเพื่อประเมินความพร้อมกลับบ้าน และ (6) การติดตามหลังจำหน่าย 3. ผลการประเมินพบว่า พฤติกรรมดูแลตนเองของผู้ป่วยก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการดูแล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยภายหลังการใช้รูปแบบการดูแล อยู่ในระดับมากที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน

คำสำคัญ โรคถุงลมโป่งพอง รูปแบบการดูแล การพัฒนา

Abstract

Research entitled "Development of a Care Model for Patients with Emphysema at Khok Samrong Hospital, Lopburi Province" The objectives of this study are: 1. To examine the problems and needs regarding the care of patients with emphysema at Khok Samrong Hospital, Lopburi Province. 2. Develop a care model for patients with emphysema at Khok Samrong Hospital, Lopburi Province. 3. Evaluate the effectiveness of the COPD care model through self-care behaviors and quality of life of COPD patients after implementation at Khok Samrong Hospital, Lopburi Province.

This research is a quasi-experimental study. The sample consisted of 45 patients with emphysema at Khok Samrong Hospital, Lopburi Province. The research instrument was a questionnaire. Data analysis employed descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation, and inferential statistics for hypothesis testing, namely the Dependent t-test and the One Sample t-test.

¹ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลโคกสำโรง

The research findings revealed that: 1. The overall level of problems in caring for patients with emphysema at Khok Samrong Hospital, Lopburi Province, was high ($M=4.19$, $S.D.=1.078$). The overall need for a model of care for emphysema patients at Khok Samrong Hospital, Lopburi Province, was high ($M=3.88$, $S.D.=.695$). 2. The model of care for patients with emphysema at Khok Samrong Hospital, Lop Buri Province, has 6 steps, which include: (1) Admission to the hospital. (2) Initial procedures, (3) Monitoring procedures in the ward, (4) Multidisciplinary care, (5) Discharge planning to assess readiness to return home, and (6) Post-discharge follow-up. 3. The evaluation results showed that the self-care behaviors of patients before and after the intervention using the care model differed significantly at the .05 statistical significance level, and the quality of life of patients after the use of the care model was also at a high level of significance at the .05 statistical significance level.

Keyword Emphysema, Care Models, Development

บทนำ

โรคถุงลมโป่งพอง (Emphysema) เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในกลุ่มของโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (Chronic Obstructive Pulmonary Disease: COPD) ซึ่งมีลักษณะทางพยาธิสภาพที่เกิดจากการถูกทำลายอย่างถาวรของผนังถุงลมในปอด ส่งผลให้ถุงลมหลายถุงรวมตัวกันกลายเป็นถุงลมขนาดใหญ่ ทำให้พื้นที่ผิวที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนก๊าซลดลง ส่งผลให้ปริมาณออกซิเจนที่เข้าสู่ร่างกายลดลงตามไปด้วย ผู้ป่วยจึงมีอาการหายใจลำบากโดยเฉพาะในขณะออกแรง มีอาการไอเรื้อรัง เหนื่อยง่าย และอ่อนเพลียเรื้อรัง ซึ่งอาการเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการใช้ชีวิตประจำวัน สาเหตุสำคัญของโรคนี้มักเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสูบบุหรี่ การสัมผัสมลพิษทางอากาศ รวมถึงการได้รับสารระคายเคืองเป็นเวลานาน อาทิ ฝุ่น สารเคมี หรือควันจากการเผาในที่โล่ง ทั้งนี้โรคถุงลมโป่งพองไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ แต่สามารถควบคุมอาการและชะลอการดำเนินของโรคได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การหยุดสูบบุหรี่อย่างเด็ดขาด การใช้ยารักษาตามคำแนะนำของแพทย์ และการฟื้นฟูสมรรถภาพปอดอย่างต่อเนื่อง สำหรับการวินิจฉัยมักใช้อุปกรณ์วัดสมรรถภาพปอด (spirometry) ร่วมกับการถ่ายภาพรังสีทรวงอกเพื่อประเมินความรุนแรงของโรค การป้องกันที่มีประสิทธิภาพควรเริ่มต้นจากการหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง

ต่าง ๆ ดังกล่าว รวมทั้ง ส่งเสริมการตระหนักรู้ และสร้างสุขภาพเชิงรุกในกลุ่มประชากรกลุ่มเสี่ยง⁴

โรคถุงลมโป่งพองไม่เพียงส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ป่วยในระดับปัจเจกบุคคลเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และระดับประเทศ โดยในระดับปัจเจกบุคคลผู้ป่วยจะประสบปัญหาคุณภาพชีวิตที่ลดลงจากอาการทางระบบทางเดินหายใจที่เรื้อรัง มีอาการเหนื่อยง่ายจนไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ตามปกติ อีกทั้งยังมีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อน เช่น โรคหัวใจล้มเหลว ภาวะหายใจล้มเหลว หรือการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจที่เกิดซ้ำซ้อน ในระดับครอบครัว การดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะพึ่งพิงเรื้อรังอาจส่งผลกระทบต่อภาระทั้งด้านเศรษฐกิจและจิตใจของผู้ดูแล ส่วนในระดับชุมชนและประเทศ การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ป่วยถุงลมโป่งพองอย่างต่อเนื่องจะนำมาซึ่งภาระด้านค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาพยาบาลที่สูงขึ้น ทั้งในระบบผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน รวมถึงการสูญเสียผลิตภาพแรงงานจากการที่ผู้ป่วยไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพหรือจำเป็นต้องลาออกก่อนวัยอันควร สถานการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การป้องกันและควบคุมโรคนี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งด้านการแพทย์ สาธารณสุข นโยบายสาธารณะ และการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้สามารถลดผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบ

ปัจจุบันโรคถุงลมโป่งพองถือเป็นหนึ่งในโรคเรื้อรังในกลุ่มโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั่วโลกอย่างต่อเนื่อง โดยองค์การอนามัยโลก⁵ รายงานว่าโรค COPD เป็นหนึ่งในสาเหตุการเสียชีวิตอันดับต้น ๆ ของประชากรโลก และคาดการณ์ว่าจำนวนผู้ป่วยจะยังคงเพิ่มสูงขึ้นในอนาคตอันใกล้ ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อแนวโน้มดังกล่าวได้แก่ การเพิ่มขึ้นของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในกลุ่มประชากรบางกลุ่ม การขยายตัวของเมืองซึ่งทำให้ประชาชนต้องสัมผัสกับมลพิษในอากาศมากขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา สำหรับประเทศไทยเอง สถานการณ์ของโรคถุงลมโป่งพองมีความน่ากังวลอย่างยิ่ง โดยในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา พบว่าอัตราการป่วยด้วยโรคนี้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กลายเป็นภัยคุกคามสุขภาพที่สำคัญเป็นอันดับสองของประเทศ และข้อมูลจากผลการศึกษาของกมล แก้วกิติมรงค์ (2565) ระบุว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองมากถึงประมาณ 700,000 ราย และมีผู้เสียชีวิตจากโรคนี้มากถึง 20,000 รายต่อปี หรือเฉลี่ยประมาณวันละ 50 ราย ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการกำหนดนโยบายและมาตรการรับมืออย่างเร่งด่วนในระดับชาติ

กระทรวงสาธารณสุข¹ของประเทศไทยได้ตระหนักถึงความรุนแรงของสถานการณ์โรคถุงลมโป่งพอง โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุและกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การสูบบุหรี่ติดต่อกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งกลุ่มเสี่ยงเหล่านี้พบได้บ่อยในพื้นที่ชนบทที่ยังขาดการเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างทั่วถึง รวมถึงการขาดองค์ความรู้ด้านการป้องกันและการดูแลตนเองอย่างเหมาะสม โดยโรงพยาบาล ในลักษณะดังกล่าว เช่น โรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ซึ่งอยู่ในเขตสุขภาพที่ 4 เป็นโรงพยาบาลชุมชนที่ให้บริการดูแลสุขภาพแก่ประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีพฤติกรรมเสี่ยง

ต่อโรคดังกล่าวทั้งจากการสูบบุหรี่ การสัมผัสฝุ่นควันจากการเผาในที่โล่ง และสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศในระดับสูง ข้อมูลจากโรงพยาบาลยังระบุเพิ่มเติมว่า ผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการดูแลตนเองอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถควบคุมอาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการกลับมารับการรักษาซ้ำหลายครั้ง ส่งผลให้เกิดภาระต่อระบบบริการสาธารณสุข และคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยลดลงอย่างมา สถิติผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง ในปี 2566-2568 มีจำนวน 867, 496, 236 ราย ตามลำดับ จากปัญหาและผลกระทบของโรคถุงลมโป่งพอง และจากความสำคัญของการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพอง ผู้วิจัยจึงวิจัยและพัฒนาารูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี โดยที่การวิจัยในครั้งนี้มีความสำคัญเนื่องจากผลการวิจัยสามารถใช้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดบริการสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ และสามารถขยายผลไปใช้ในโรงพยาบาลชุมชนอื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกันได้ โดยอาศัยแนวทางตามหลักฐานเชิงประจักษ์ควบคู่กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลสุขภาพตนเองอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาด้านการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพอง และความต้องการรูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี
3. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองผ่านพฤติกรรมดูแลตนเอง และคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองภายหลังการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรีที่ถูกพัฒนาขึ้น

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experiment Research) การวิจัยนี้ดำเนินการภายในระยะ 6 เดือน (พฤษภาคม 2568 – ตุลาคม 2568) การวิจัยนี้ดำเนินการศึกษา 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาด้านการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพอง และความต้องการรูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี การศึกษาสภาพปัญหาด้านการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพอง และความต้องการรูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยดำเนินการโดยศึกษา เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยร่วมกับการเก็บข้อมูลจากอาสาสมัคร

ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ดำเนินการโดยนำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการในการศึกษาระยะที่ 1 มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การยกร่างรูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี จากนั้นนำไปสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี การทดลองใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ดำเนินการโดยใช้กับผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี โดยทดลองใช้เป็นระยะเวลา 2 เดือน

ระยะที่ 4 ประเมินผลการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพอง ผู้วิจัยประเมินผลการใช้

รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพอง ภายหลังจากการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ที่ถูกพัฒนาขึ้น โดยใช้แบบประเมินชุดเดียวกับการศึกษาในระยะที่ 3 ประชากร ประชากรในการศึกษาระยะที่ 3 คือ ประชาชนในอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี จำนวน 80,865 คน (ที่มา: กรมการปกครอง)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี จำนวน 45 คน กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power โดยกำหนดอำนาจการทดสอบ (Power of test) ที่ระดับ .95 ระดับนัยสำคัญ .05 กำหนดขนาดอิทธิพล (Effect size) เท่ากับ 0.50 จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองทั้งเพศชาย เพศหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลโคกสำโรง จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือวิจัย

1. เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการทดลอง คือ รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ที่ถูกพัฒนาขึ้น (หมายเหตุ: รอผลการศึกษาในระยะที่ 1)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรีที่ถูกพัฒนาขึ้น คือ แบบประเมินพฤติกรรมกรรมการดูแลตนเอง และคุณภาพชีวิต เป็นแบบประมาณค่า 5 ช่วงชั้น โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบประเมินฯ ผ่านการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแบบประเมินมี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบประเมินเกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองในโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี เป็นแบบประมาณค่า 5 ช่วงชั้น (Likert scale)

ตอนที่ 3 แบบประเมินเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี เป็นแบบประมาณค่า 5 ช่วงชั้น (Likert scale)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบประเมินไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เป็นผู้พิจารณาและหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความในการประเมินกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ค่า IOC ในแต่ละข้อต้องอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 (อรรถเดช สรรสุชาติ และ รณิดา มนต์ขลัง, 2567) จากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเพื่อความสมบูรณ์

2. นำแบบประเมินที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำคำตอบที่ได้จากแบบประเมินมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ตามวิธีการของครอนบาค โดยกำหนดเกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาไว้ไม่ต่ำกว่า 0.70

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบประเมินให้กับอาสาสมัครก่อนการทดลองใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรีที่ถูกพัฒนาขึ้น

การวิเคราะห์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้มีการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างทุกขั้นตอน โดยการชี้แจงวัตถุประสงค์การศึกษา โครงการวิจัย และ ขอคำยินยอมจากผู้เข้ารับการวิจัย ซึ่งผู้เข้ารับการวิจัยสามารถปฏิเสธการเข้าร่วมได้ตลอดเวลา และข้อมูลระดับบุคคลจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและใช้ในการวิจัยนี้เท่านั้น และการวิจัยนี้จะเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากโรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช เลขที่ KNH 69/2568

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัญหาด้านการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพอง และความต้องการรูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี การศึกษาสภาพปัญหาด้านการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพอง และความต้องการรูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยดำเนินการโดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยร่วมกับการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 45 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 66.70 และเพศหญิงร้อยละ 33.30 ตามลำดับ และส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 35.60 รองลงมามีอายุระหว่าง 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.30 และร้อยละ 60.00 มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 42.20 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป

ระดับปัญหาในการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองในโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M=4.19$, $S.D.=1.078$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับ

ความต่อเนื่องของการเยี่ยมบ้านหรือดูแลที่บ้านอยู่ในระดับมากที่สุดและมีค่าเฉลี่ยในลำดับสูงสุด ($M=4.64$, $S.D.=1.090$) รองลงมา คือ ปัญหาเกี่ยวกับจำนวนบุคลากรทางการแพทย์ต่อจำนวนผู้ป่วย ($M=4.47$, $S.D.=1.014$) และปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์และเครื่องมือในการดูแลผู้ป่วยอย่างเหมาะสม ($M=4.40$, $S.D.=1.053$) ตามลำดับ

ระดับความต้องการรูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองในโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M=3.88$, $S.D.=.695$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความต้องการการสนับสนุนอุปกรณ์ช่วยหายใจหรือออกซิเจนอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยในลำดับสูงสุด ($M=4.16$, $S.D.=.796$) รองลงมา คือ ความต้องการการมีแผนการดูแลสุขภาพส่วนบุคคล ($M=4.09$, $S.D.=.633$) และความต้องการการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคแก่ผู้ป่วยและญาติอย่างชัดเจน ($M=4.07$, $S.D.=.654$) ตามลำดับ

รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

การพัฒนาการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ดำเนินการโดยนำข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการในการศึกษาระยะที่ 1 มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การยกย่องรูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ซึ่งสามารถยกย่องได้ดังนี้

1. ชื่อรูปแบบ

“COPD Care Model แบบบูรณาการชุมชน: โคกสำโรงโมเดล”

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

2.1 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองแบบองค์รวม

2.2 เพื่อชะลอการดำเนินโรค ลดอัตราการนอนโรงพยาบาลซ้ำ และเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย

2.3 เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในระดับโรงพยาบาล ชุมชน และครอบครัว

3. องค์ประกอบของรูปแบบ

3.1 การคัดกรองและวินิจฉัยโรค

3.1.1 ใช้แบบคัดกรองโรคถุงลมโป่งพองตามแนวทางของกรมควบคุมโรค

3.1.2 ตรวจสมรรถภาพปอด (Spirometry) และประเมินระดับความรุนแรงของโรค

3.2 การรักษาทางการแพทย์

3.2.1 การให้ยาตามแนวทาง GOLD Guideline

3.2.2 การฝึกหายใจ การกายภาพบำบัดทรวงอก

3.2.3 การติดตามผลสุขภาพเป็นระยะทุก 1-3 เดือน

3.3 การดูแลด้านพยาบาล

3.3.1 จัดทำแฟ้มประวัติผู้ป่วย (COPD Passport)

3.3.2 จัดกิจกรรมกลุ่มผู้ป่วย เช่น คลินิกโรคเรื้อรัง, COPD Club

3.3.3 ให้คำปรึกษาเรื่องการเลิกบุหรี่ การควบคุมสิ่งกระตุ้น การใช้ยาสูดพ่นอย่างถูกต้อง

3.4 การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

3.4.1 อสม. เยี่ยมบ้านและให้คำแนะนำตามแนวทางของโรงพยาบาล

3.4.2 มี “อสม. Buddy” คอยดูแลผู้ป่วยรายสำคัญในพื้นที่

3.4.3 จัดการอบรมให้ความรู้แก่ครอบครัวผู้ดูแลผู้ป่วย

3.5 การส่งต่อและติดตามต่อเนื่อง

3.5.1 กำหนดระบบส่งต่อจาก รพ.สต. สูรพ. โคกสำโรง และโรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช เมื่อมีภาวะรุนแรง

3.5.2 มีระบบติดตามผู้ป่วยหยุดการรักษา (Drop-out System)

3.5.3 มีช่องทางการปรึกษาออนไลน์ผ่านไลน์ กลุ่ม “COPD Care โคคสำโรง”

4. กลไกการดำเนินงาน

ตารางที่ 1 กลไกการดำเนินงาน

ขั้นตอน	หน่วยงานรับผิดชอบ	รายละเอียด
คัดกรอง	รพ.สต. / อสม.	ใช้แบบสอบถาม, รายงานผลสู่โรงพยาบาล
วินิจฉัยและรักษา	แพทย์ รพ.โคกสำโรง	ตรวจ Spirometry และกำหนดยาการรักษา
ติดตามและดูแล	พยาบาล / อสม.	เยี่ยมบ้าน, นัดพบแพทย์ตามรอบ
ฟื้นฟูและส่งเสริมสุขภาพ	นักกายภาพ / เภสัช / พยาบาล	สอนการหายใจ, เทคนิคใช้อุปกรณ์

รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรีที่ถูกพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมาก ($M=3.91$, $S.D.=.658$) และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในระดับมากเช่นกัน ($M=3.85$, $S.D.=.703$)

การทดลองใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี การทดลองใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ดำเนินการโดยใช้กับกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี จำนวน 45 คน ผู้วิจัยทำการประเมินพฤติกรรมดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ก่อนการทดลองแล้วจึงทดลองเป็นระยะเวลา 2 เดือน

พฤติกรรมดูแลตนเองก่อนการทดลองของผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M=3.19$, $S.D.=1.088$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าพฤติกรรมการผ่อนคลายเพื่อลดความเครียดอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยในลำดับที่สูงที่สุด ($M=3.64$, $S.D.=1.090$) รองลงมาคือพฤติกรรมรับประทานยาตามที่แพทย์สั่งอย่างสม่ำเสมอ ($M=3.47$, $S.D.=1.014$) และพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการอยู่ในที่มีฝุ่น ควัน หรือกลิ่นรุนแรงมีค่าเฉลี่ยในลำดับสุดท้าย ($M=2.89$, $S.D.=1.112$)

ผลการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพอง

ผู้วิจัยประเมินผลการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพอง ภายหลังจากการใช้รูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ที่ถูกพัฒนาขึ้น

พฤติกรรมดูแลตนเองหลังการทดลองของผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M=3.87$, $S.D.=.736$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พฤติกรรมการสื่อสารกับครอบครัวหรือผู้ดูแลเกี่ยวกับอาการของตนอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยในลำดับที่สูงที่สุด ($M=4.16$, $S.D.=.796$) รองลงมาคือพฤติกรรมมาพบแพทย์ตามนัดหมายทุกครั้ง ($M=4.09$, $S.D.=.633$) และพฤติกรรมรับประทานยาตามที่แพทย์สั่งอย่างสม่ำเสมอมีค่าเฉลี่ยในลำดับสุดท้าย ($M=3.64$, $S.D.=1.090$)

คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพอง ภายหลังจากทดลองใช้รูปแบบการดูแล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M=3.84$, $S.D.=.890$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสุขภาพใจ โดยเฉพาะความรู้สึกสงบ ผ่อนคลาย ไม่เครียดกับโรคของตนมีค่าเฉลี่ยในลำดับสูงสุดและอยู่ในระดับมาก ($M=4.16$, $S.D.=.796$) รองลงมา คือ สัมพันธภาพทางสังคมในด้านครอบครัวให้การสนับสนุนอย่างดี ($M=4.09$, $S.D.=.633$) และด้านสุขภาพกาย

โดยเฉพาะความรู้สึกเหนื่อยล้าง่ายจากการเคลื่อนไหวเล็กน้อย ($M=4.07, S.D.=.654$)

ผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองจำนวน 45 คน มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลตนเองหลังการทดลอง ($M = 3.87, S.D. = 0.74$) สูงกว่าก่อนการทดลอง ($M = 3.19, S.D. = 1.09$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่า $t = 6.52$ และค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 44 ($p < .001$) แสดงให้เห็นว่าการทดลองส่งผลให้พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

ผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองจำนวน 45 คน มีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 เมื่อทดสอบด้วยสถิติ One Sample t-test โดยกำหนดค่าเกณฑ์เปรียบเทียบเท่ากับ 3.51 พบว่าค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 3.68, df = 44, p < .001$)

เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยทั้งหมดผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นที่เป็นสาระสำคัญ ดังนี้ ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัญหาในการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองในโรงพยาบาลโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความไม่ต่อเนื่องของการเยี่ยมบ้านหรือการดูแลที่บ้าน รองลงมา ได้แก่ ปัญหาด้านจำนวนบุคลากรทางการแพทย์ต่อจำนวนผู้ป่วย และปัญหาด้านอุปกรณ์และเครื่องมือในการดูแลผู้ป่วยอย่างเหมาะสม ผลดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริรัตน์ นฤมิตร² ที่ศึกษาการพัฒนากระบวนการดูแลผู้ป่วยโรคหอบหืดและโรคถุงลมโป่งพองใน

โรงพยาบาลชุมชน พบว่าปัญหาสำคัญของระบบบริการ คือ การขาดความต่อเนื่องของการดูแลหลังจำหน่าย และข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคลากร ส่งผลให้การติดตามอาการและการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยยังไม่ครอบคลุม สอดคล้องกับอูรสา สิ่งงาม³ รายงานว่า โรงพยาบาลชุมชน ที่ให้บริการผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังมักประสบปัญหาภาระงานสูง บุคลากรจำกัด และการดูแลส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นการรักษาในสถานพยาบาลมากกว่าการดูแลต่อเนื่องในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานี้ที่พบว่าปัญหาการดูแลที่บ้านมีระดับสูงที่สุด กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา โดยแสดงให้เห็นว่าการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองที่เน้นการดูแลแบบองค์รวม การมีส่วนร่วมของทีมสหวิชาชีพ และการเสริมสร้างศักยภาพการดูแลตนเองของผู้ป่วย สามารถช่วยลดปัญหาการดูแลเพิ่มพฤติกรรมดูแลตนเอง และยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยได้อย่างเป็นรูปธรรม เหมาะสมกับบริบทของโรงพยาบาลชุมชนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระบบบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายการศึกษาวิจัยในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้น หรือดำเนินการในหลายโรงพยาบาล เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบการดูแลในบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน และเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัยในระดับกว้าง
- 2) การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาติดตามผลในระยะยาว เพื่อประเมินความคงอยู่ของพฤติกรรมดูแลตนเอง คุณภาพชีวิต และอัตราการกลับมารักษาซ้ำของผู้ป่วยโรคถุงลมโป่งพองหลังการใช้รูปแบบการดูแลอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- 1.กระทรวงสาธารณสุข. (2566). รายงานสถานการณ์โรคไม่ติดต่อเรื้อรังในประเทศไทย ปี 2566. กรมควบคุมโรค. เข้าถึงจาก <https://ddc.moph.go.th>
- 2.สิริรัตน์ นฤมิตร. (2564). การพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยโรคหอบหืด และโรคถุงลมโป่งพองของโรงพยาบาลยางตลาดอำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์. *Journal of Health and Environmental Education*, 6(3). 63-69.
- 3.อุรส สິงหังาม. (2563). การดูแลรักษาผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง โรงพยาบาลน้ำพอง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ*, 13(1). 220-229.
- 4.ดารารัตน์ จันทา. (2562). ภาพสุขภาพจิตสังคมผู้สูงอายุโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่เข้ารับการรักษาในคลินิกโรคหืดและโรคถุงลมโป่งพอง โรงพยาบาลศรีนครินทร์. ในการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 20. วันที่ 15 มีนาคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
5. World Health Organization. (2023). Chronic obstructive pulmonary disease (COPD): Key facts. [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/chronic-obstructive-pulmonary-disease-\(copd\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/chronic-obstructive-pulmonary-disease-(copd))